

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Απονέμεται απόψε στον Μόραλη τό 'Αριστείο Καλών Τεχνών

ΣΤΟ ΖΩΓΡΑΦΟ ΚΑΙ ΔΑΣΚΑΛΟ, ΠΟΥ ΕΒΓΑΛΕ ΤΟΥΣ ΚΑΛΥΤΕΡΟΥΣ ΖΩΓΡΑΦΟΥΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΓΕΝΙΑΣ

Ο Γιάννης Μόραλης δεν είναι μόνο ο άξιος ζωγράφος που τιμάται σήμερα με το Αριστείο της Ακαδημίας Αθηνών. Μιά διάκριση που τίμησε στο παρελθόν τον Χαλεπά —του απένειμαν το δίπλωμα στην Τήνο— τον Παρθένη, τον Χατζηκυριάκο - Γκίκα τελευταία. 'Αν και ο καλλιτέχνης θεωρητικά ταυτίζεται με το έργο του, στην πράξη δεν είναι δυνατόν ν' αναγνωρίσεις τον ζωγράφο μές' απ' τόν πίνακά του ή μιλώντας με τόν ίδιο ν' αναφέρεσαι στη ζωγραφική του. Γιατί έτσι η τέχνη του αποψιλώνεται από τις πολλαπλές της προεκτάσεις. Κι ακόμη ο ίδιος συρρικνώνεται σ'α στενά όρια ενός έργου, ενώ είναι πολύ πύξυζωνανή και παλλόμενη παρουσία.

Από ένα αίσθημα μέτρου, σοβαρότητας και χιούμορ, ο καθηγητής Μόραλης τ'α τελευταία χρόνια δεν δίνει συνεντεύξεις γιατί δεν θέλει ν'α δηλώσει. Οι μαθητές του βέβαια στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών τήν τελευταία εικοσαετία έχουν τήν ευκαιρία ν'α τον ακούν σ'

ΤΗΣ Β. ΣΠΗΛΙΑΔΗ

ένα μάθημα που επικοινωνεί μιά άποψη γιά τήν τέχνη, έτσι ώστε πολλοί δεν κατάφεραν ν'α ζωγραφίσουν διαφορετικά από τόν δάσκαλό τους γοητευμένοι και σφραγισμένοι από μιά σπάνια προσωπικότητα. Πολλοί άλλοι νέοι καλλιτέχνες χρησιμοποιήσαν κατά διβλικό τρόπο τόν «τάλαντο» που τούς έδωσε ο δάσκαλος. Ο Μόραλης μπορεί ν'α δηλώνει χωρίς δισταγμό ότι έβγαλε τούς καλύτερους ζωγράφους στίς νεώτερες καλλιτεχνικές γενιές.

'Αν και είναι δύσκολο ν'α συνδυάζει κανείς τίς ιδιότητες τού δάσκαλου και τού ζωγράφου, ο Μόραλης είναι ένας καθηγητής που συμμετέχει στίς προσπάθειες τών μαθητών του, ενώ η ικμάδα του δεν εξαντλείται σ'α πλαίσια τής Σχολής. Οι εκθέσεις τών τελευταίων χρόνων δείχνουν αναντίρρηση δημιουργικότητα. Φίλος τών νέων καλλιτεχνών και καλός συνάδελφος, σύμφωνα με «καταθέσεις» ομοτέχνων του, δεν λείπει ποτέ από τ'α εγκαίνια τών εκθέσεων τιμώντας με τήν παρουσία του τόν καλλιτέχνη και έχοντας πάντα κάτι ουσιαστικό ν'α πεί γιά τόν έργο του. Συχνά γύρω του σχηματίζεται ένας κύκλος ακροατών που τόν παρακολουθεί με αδιάπτωτο ενδιαφέρον. Είναι τότε σίγουρο ότι ο Γιάννης Μόραλης δεν ομιλεί μόνο περί τέχνης, αλλά διηγείται με πολύ μπρίο ανέκδοτα από ένα ρεπερτόριο που εμφανίζεται πλούσιο και κάθε φορά ανανεωμένο.

ΤΗΣ ΑΡΤΑΣ ΤΟ ΓΙΟΦΥΡΙ

Η Άρτα, η πόλη όπου γεννήθηκε σ'α 1916, τού έδωσε τίς πρώτες οπτικές εμπειρίες βυζαντινής τέχνης. Πόλη τού δημοτικού τραγουδιού και τού μύθου, μελαγχολικός και γοητευτικός χώρος τού

«Γιοφυριού», αποτελεί τίς πληροφορίες του γιά τήν νεοελληνική παράδοση. Η οικογένειά του, και από πατρική πλευρά και από τήν μητρική, Μιχάλη, ήταν ευκατάστατη και προοδευτική. Και η μητέρα του και η θεία του ζωγράφιζαν —και μάλιστα η θεία με ιδιαίτερο ταλέντο— και μικρός ο Γιαννάκης, έπαιζε με τ'α σωληνάκια μπογιάς, από νωρίς μαγνητισμένος με χρώματα και σχήματα. Τ'α στοιχεία αυτά θ'α βρει αργότερα σ'όν Κόντογλου, τόν Ισαρούχη και τόν Δια-

γένησης και τής νεώτερης ευρωπαϊκής τέχνης. Είναι χαρακτηριστικό όμως μιάς ιδιαίτερης καλλιτεχνικής φρονιμάδας, ότι δεν αφήθηκε ποτέ σ'όν επιρροή τού Μαρτίς και τού Πικάσο. Αντίθετα έκλινε περισσότερο σ'όν οργανωμένη αντίληψη τού Μπράκ και τού Ντεράιν. Περιδιαβάζοντας και μελετώντας τίς παλαιότερες καλλιτεχνικές εκφράσεις και πραγματοποιήσεις σ'όν ζωγραφική, βρήκε τίς προϋποθέσεις και τίς γνώσεις γιά τόν δικό του έργο που δεν έ-

—Τ'α πορτραίτα τού Φαγιούμ, η πομπηϊανή ζωγραφική, τ'α αρχαία ελληνικά μωσαϊκά, τ'α μωσαϊκά τού Αγίου Δημητρίου τής Θεσσαλονίκης, τ'α μωσαϊκά τής Ραβέννας, τ'α έργα τού Γκρέκο και τού Βελάσκου, τού Πικάσο και πολλά άλλα. Πιθανόν ν'α σ'ας φαίνονται όλα τούτα σ'όν ένα σπιθίθινο ανακάτωμα και όμως έχουν τόσα κοινά σημεία μεταξύ τους. Παρ' όλα αυτά θ'α ήθελα ν'α εκφραστώ με τήν αμεσότητα ενός λαϊκού ζωγράφου ή ενός παιδιού. Μιά όμως και δεν μπορώ ν'α έχω τήν αγνότητά τους, θ'α πρέπει σιγά-σιγά με τή γνώση, από άλλο δρόμο, ν'α φτάσω σ'όν μοναδικό σκοπό κάθε καλλιτέχνη ν'α εκφραστώ άμεσα και έντονα.

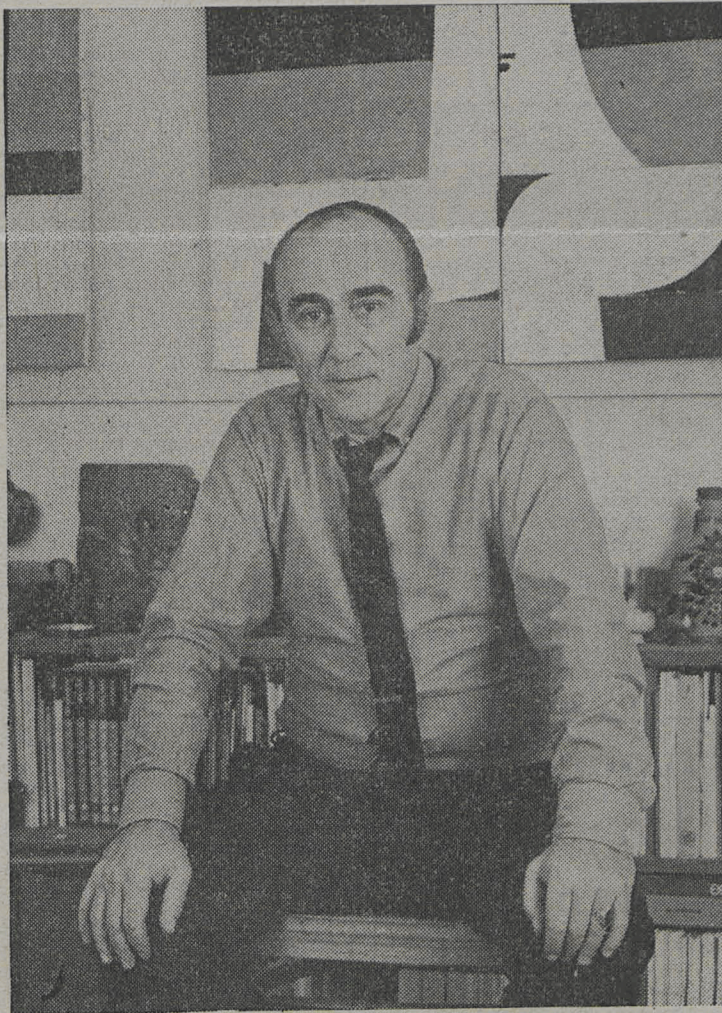
Υπάρχουν βέβαια κι άλλα πράγματα τού θίου που αγαπάει. Αγαπάει τόν γιό του από τόν γάμο του με τή γλύπτρια Αγγαίτα Λυμπεράκη. Ο νεαρός Μόραλης ζει σ'όν Ρώμη και σ'όν Παρίσι και εξελίσσεται, όπως μαθαίνουμε σ'όν ζωγράφο με διακρίσεις σ'όν ενεργητικό του. Και επί πλέον σεμνό. Δέ χρησιμοποιεί τόν πατρικό του δοκιμασμένο όνομα σ'όν διαβατήριο. Με τήν υπογραφή Κωνσταντίνος χωρίς καμιά αναφορά σ'όν πατέρα του, προσπαθεί ν'α βρει τόν δικό του χώρο.

Τού Γιάννη Μόραλη αρέσει ακόμη πολύ η συντροφιά. Έχει πάντα πολλά ν'α διηγηθεί διασκεδαστικά και πικάντικα, ιστορίες γιά τόν Κόντογλου, τόν ποιητή Σικελιανό, τόν καραγκιοζοπαίχτη Σωτήρη Σταθάρη. Τ'α διηγείται με λεπτό χιούμορ, ζωντανά διασκεδάζοντας ο ίδιος. Βλέποντας παλιές του αυτοπροσωπογραφίες και μάλιστα εκείνη όπου εικονίζεται μαζί με τόν ζωγράφο και συνάδελφό του Νίκο Νικολάου, νομίζουμε ότι ο χρόνος γι' αυτόν δεν είναι «πανδαμάτωρ». Έχει διατηρήσει τή νεανική κορμοστασιά, τόν ζωφό φιλικό βλέμμα που δέ μοιάζει με βλέμμα αυθεντίας. Τ'α διάθεση γι' αστεία και λογοπαίγνια. 'Ισως επειδή βρίσκεται σ'όν επαφή με νέους ανθρώπους με τούς οποίους δεν αισθάνεται ανταγωνιστικά. Επειδή δεν απομονώθηκε και δέ φοβήθηκε τόν κοινωνικό του περιγύρο. Επειδή έχει ο ίδιος απεριόριστα αποθέματα ζωντάνιας και δημιουργικότητας.

Πολλοί πιστεύουν ότι τόν Αριστείο θ'α τόν οδηγήσει αναπότρεπτα σ'όν Ακαδημία. Αλλά σ' αυτό τόν θέμα σ'όν αφήσουμε ν'α μιλήσει μόνος:

«Τρία πράγματα έχω αποφασίσει ν'α μη δεχθώ ποτέ. Πρώτον ν'α γίνω διευθυντής τής Σχολής. Δεύτερο, ν'α εκφωνήσω λόγο. Και τρίτο, ν'α γίνω ακαδημαϊκός».

Γελώντας, ομολογεί, ότι γιά τ'α δύο πρώτα, είχε ήδη τήν ευκαιρία ν'α αρνηθεί. Για τόν τρίτο, πιστεύει ότι σ'όν τού δοθεί η ευκαιρία, θ'α κρατήσει τόν λόγο του.

Ο Γιάννης Μόραλης με τ'α απεριόριστα αποθέματα ζωντάνιας και δημιουργικότητας.

μαντόπουλο. Σ'όν Σχολή Καλών Τεχνών τής Αθήνας μαθητεύει κοντά σ'όν Παρθένη και τόν Αργυρό, αλλά ήταν κι από τούς προικισμένους μαθητές σ'όν χαρακτήρα τού Κεφαλληνού. Είναι γνωστά άλλωστε τ'α χαρακτηριστικά έργα που έφτιαχνε παράλληλα με τ'α ζωγραφικά. Ανάμεσα σ'όν διδάγματα και τ'α στοιχεία που αφομοίωσε ήταν και η εξαιρετικά χαρακτηριστική τού Δημήτρη Γαλλάνη.

Μιά σύντομη θητεία σ'όν Ρώμη και σ'όν Παρίσι, τόν φέρνει σ'όν επαφή με τ'α μεγάλα έργα τής Ανα-

μεινε προσκολλημένο σ'όν παλιότερη τεχνική ή τεχνοτροπία.

«Δυσκολεύομαι πάντα σ'όν δουλειά μου, είχε πεί σ'όν παλιές του "δηλώσεις". Έχω πάντα τήν εντύπωση πώς ύστερα από δύο-τρεις μήνες θ'α είμαι καλύτερος. Πάντα μου φαίνεται πώς τ'α έργα μου δεν είναι αντιπροσωπευτικά».

ΑΓΑΠΕΣ

Ποιά είναι όμως τ'α πράγματα τού αγαπάει πιο πολύ;